

Prælati, Ecclesiis, Ecclesiasticisque personis Regularibus et Secularibus imponunt onera gravia, ipsosque talliant, et eis collectas imponunt, ab ipsis suorum proventuum vel honorum dimidiam, decimam, seu vicesimam, vel quamvis aliam portionem aut quotam exigunt et extorquent, eosque moliuntur multifarie subicere servituti, suæque submittere ditioni: et (quod dolenter referimus) nonnulli Ecclesiarum Prælati, Ecclesiasticæque personæ trepidantes ubi trepidandum non est, transitoriam pacem quærentes, plus timentes Majestatem temporalem offendere, quam æternam, talium abusibus non tam temerarie, quam improvide acquiescunt, Sedis Apostolicæ auctoritate seu licentia non obtenta.

Nos igitur talibus iniquis actibus obviare volentes, de Fratrum nostrorum consilio, Apostolica auctoritate statuimus, quod quicumque Prælati, Ecclesiasticæque personæ, Religiosæ vel Seculares, quorumcunque Ordinum, conditionis seu status, collectas vel tallias, decimam, vicesimam, seu centesimam suorum et Ecclesiarum proventuum vel honorum Laicis solverint vel promiserint, vel se soluturos consenserint, aut quamvis aliam quantitatem, portionem aut quotam ipsorum proventuum vel honorum æstimationis vel valoris ipsorum sub adjutorii, mutui, subventionis, subsidii vel doni nomine, seu quovis alio titulo, modo, vel quæsito colore, absque auctoritate Sedis ejusdem: necnon Imperatores, Reges, seu Principes, Duces, Comites, vel Barones, Potestates, Capitanei, vel Rectores, quocunque nomine censeantur, civitatum, castrorum, seu quorumcunque locorum constitutorum ubilibet: et quivis alii, cujuscunque praeeminentiae, conditionis et status, qui talia imposuerunt, exegerint, vel receperint, aut apud aedes sacras depositas Ecclesiarum, vel ecclesiasticarum personarum ubilibet, arrestaverint, saisiverint, seu occupare præsumperint, vel arrestari, saisiri aut occupari mandaverint; aut occupata saisita seu arrestata receperint; nec non omnes qui scienter dederint in prædictis auxilium, consilium, vel favorem publice vel occulte, eo ipso sententiam excommunicatio-

nis incurrant. Universitates quoque quæ in his culpabiles fuerint, Ecclesiastico supponimus interdicto: Prælati et personis Ecclesiasticis supra dictis, in virtute obedientiæ, et sub depositionis pœna, districtè mandantes, ut talibus absque expressa licentia dicte Sedis nullatenus acquiescant: quodque prætextu cujuscunque obligationis promissionis, et confessionis factarum hactenus, vel faciendarum in antea, priusquam hujusmodi constitutio; prohibitio, seu præceptum ad notitiam ipsorum pervenerit; nihil solvant, nec supradicti Seculares quoquo modo recipiant. Et si solverint, vel prædicti receperint, in excommunicationis sententiam incidant ipso facto. A supradictis autem excommunicationum et interdicti sententiis nullus absolvi valeat, præterquam in mortis articulo, absque Sedis Apostolicæ auctoritate et licentia speciali; cum nostræ intentionis existat tam orrendum Secularium potestatum abusum nullatenus sub dissimulatione transire.

Non obstantibus quibuscunque tenoribus, formis, seu modis, aut verborum conceptione concessis Imperatoribus, Regibus, et aliis supradictis, quæ contra præmissa in nullo volumus alicui vel aliquibus suffragari.

DOCUMENT (L).

LETTRE DE BONIFACE A PHILIPPE-LE-BEL.

Regi Francorum Illustri

Ineffabilis amoris dulcedine sponso suo, qui Christus est, Sancta Mater Ecclesia copulata, dotes et gratias ab ipso suscepit amplissimas, ubertate fœcundas, et specialiter inter eas beneficium libertatis. Voluit enim peramabilem sponsam ejus libere fidelibus populis præesse dominio, ut velut in filios haberet more matris in singulos potestatem, ac eam cuncti cum filiali reverentia tamquam universalem matrem et dominam honorarent. Quis itaque illam offendere vel provocare injuriis non pavescet? Quis

ausum credulitatis assumet, sponsum in sponsæ contumelia non offendi? Quis Ecclesiasticæ libertatis infractor contra Deum et Dominum cujusvis defensionis clypeo protegetur, ut supernæ virtutis malleo comminui, et redigi nequeat in pulverem et favillam? Non avertas, o filii, a voce patris auditum, quoniam ad te paternus sermo de dulcedine pectoris cum amaricatione dirigitur, quam audita novi casus emersio introduxit. Tua enim interesse conspicimus, attenta mente suscipere quæ scribuntur. Ad nostrum siquidem nuper, non sine grandi admiratione quinimo turbatione, pervenit auditum, quod tu consilio deceptibili ductus, ut credimus, et maligno, et constitutionem talem iis diebus, ut asseritur, edidisti, cujus et si patenter verba non expriment, suadentium tamen eam fieri (utinam non edentis fuisse videtur intentio) impingere in Ecclesiasticam libertatem, ipsamque in regno tuo, ubi vigere solet ab olim quoad Ecclesias et Ecclesiasticarum personarum bona (ut de nobis et fratribus nostris sub silentio taceamus ad præsens) voluisse subvertere, non sine gravi tua nota, magnoque discrimine, ac tuorum gravamine subjectorum, et aliorum etiam qui solent in regno prædicto hactenus conversari.

Cum igitur intersit veri patris consilium pro filiis capere, bonique pastoris errantes oves a devio revocare, diligentis amici suadere salubria, et in summo militantis Ecclesiæ justitiæ solio præsentis, non solum omne malum, sed et mali speciem in subditis dissipare; nos qui Pastoris pastorum, et Jesu Christi Filii summi Patris æterni, licet immeriti, ejus favente clementia, gerimus vices in terris, et in excelso solio, summi apostolatus videlicet, præsidemus; teque præcipua sinceritate prosequimur et prosecuti sumus ab olim, dum nos minor status haberet; horum circa te officia pio affectu, et efficaci studio providimus exequenda, pro te filio prædilecto salubre capiendo consilium, teque ab invio revocando, in quod consilii te deviasse creditur impulsio fraudulentis, ac dissipando omne malum et mali spe-

ciem, quod consulentium malignorum temerarius ausus induxit; præsertim si ad hoc constitutionis præmissæ referatur intentio, ad quod lata creditur, secundum eorum intentum, qui eam fieri dolose ac improvidè suaserunt.

Non debuit, filii, anima tanti Regis in tale venire consilium, non decuit excellentiæ tuæ prudentiam abire in consilio talium impiorum, qui ut fluctues flagitant, et te ut demergaris impingunt: sed saltem postquam super hoc tuos oculos paterno lumine aperimus, stare non debes in via talium peccatorum; sed attentius præcavere te convenit, ne impulsu pravorum actuum tui solii cathedra pestilentiæ dici possit. Nec licuit, nec etiam expedivit, quod ad tuam considerationem pateret ingressus, tua et dicti regni moderni temporis qualitate pensata, tam insolitæ quam indebitæ novitati, per quam de regno non oriundis eodem conversandi in ipso, mercimonia licita, et actus non prohibitos cum libertate solita exercendi via præcluditur, et aditus denegatur in multorum et etiam subditorum tuorum non leve dispendium et gravamen.

Ipsi quidem subditi adeo sunt diversis oneribus aggravati, quod eorum ad te solita subjectio multum putatur refriguisse devotio; et quanto amplius aggravantur, tanto potius in posterum refrigescet: nec parum amisisse censetur, qui corda perdit subjectorum. Habet interdum usus sæcularium principum, vel abusus, hostibus de suis terris subtrahere commoda, et ut ad inimicorum terras subjecti non transeant, nec suarum terrarum bona portentur ad illos: sed sic generalem proferre sententiam, ut tulli, non solum reprobatur in subditos, sed etiam in externos cujuslibet nationis. Non videtur oculatæ fuisse prudentiæ, qui præteritorum non meminit, præsentia non respicit, nec habet ad futura respectum: et si, quod absit, fuerit condentis intentio, ut ad nos et fratres nostros, ecclesiarum prælatos ecclesiasticasve personas, et ipsas ecclesias, ac nostra et ipsorum bona non solum in regno tuo, sed constitutorum ubilibet extendatur, hoc non

solum fuisset improvidum, sed insanum, velle ad illa temerarias manus extendere, in quibus tibi sæcularibusque principibus nulla est attributa potestas; quin potius ex hoc, contra libertatem eandem temere veniendo, in excommunicationis sententiam promulgati canonis incidisses.

Vide, fili, ad quod præmissi tui consilarii te duxerint, ut sacramentorum ecclesiasticorum perceptione ac participatione privatus ad tam periculosi status ignominiam devenires. Vitavit hoc progenitorum tuorum sancta devotio ad ecclesiastica sacramenta, et promptitudo reverentiæ ad Apostolicam sedem, et a te his temporibus maxime vitanda fuissent dum circa tua, et ipsius regni tui honores et commoda procuranda, et evitanda dispendia sic attente, sic laboriose, sic sollicite vigilamus: ad quod enim venerabiles fratres nostros Bernardum Albanensem et Simonem Prænestinum Episcopos, nobilia utique Romanæ membra ecclesiæ, ad te ac tuum ac Angliæ regem et regna transmisimus: ad quod etiam Senensem, et Papiensem episcopos, ac bonæ memoriæ Regi. Archiepiscopum ad Alemanniæ regem duximus destinandos; multiplicatis nihilominus aliis nuntiis, ad diversas partes propterea destinatis. Nonne pro tua et regni tui procuranda salute, ac adversitate vitanda noctes insomnes duximus et subivimus intollerabiles quasi labores, postquam ad apostolatus apicem cœlestis dispositio nos vocavit? Nonne quotidianis tractatibus et sollicitudinibus pro tuis agendis insistimus sine intermissione laborum? Certe non condignum pro iis, nobis offers retributionis effectum, non Ecclesiæ matri tuæ pro grandibus tibi, et progenitoribus tuis impensis muneribus gratiarum, et grata animi vicissitudine correspondes, si prædictæ constitutioni credita ingeratur intentio: quinimmo nobis et ipsi mala pro bonis, et amara pro dulcibus reddidisses ut a te provocaremur injuriis, et provocati colluctaremur ad invicem in querelis, ac si etiam Dei et Ecclesiæ adversantia non curares; non considerans provide circumposita regno tuo regiones et regna,

voluntatem et statum præsentium in eisdem, neque tuorum conceptus forsitan subditorum constitutorum in diversis partibus regni tui.

Leva in circuitu oculos tuos, et vide: cogita et repensa Romanorum, Angliæ, Hispaniarum regna, quæ quasi undique te circumdant, eorumque potentias, ac strenuitatem, et multitudinem incolarum, et patenter agnosces, quod non fuit tempus acceptabile, non dies salutis, diebus istis nos et ipsam ecclesiam talibus punctionibus tangere. talibus perturbare puncturis: nec revocare debuisses in dubium, quod nostri et ecclesiæ adjutorii et favoris sola subtractio in tantum debilitaret te ac tuos, quod, ut cætera tua perinde omittamus incommoda, persecutiones adversas ferre non posses. At ubi nos tibi et eandem ecclesiam adversarios efficeret principales, adeo nostra et ejusdem ecclesiæ, ac aliorum prædictorum provocationis gravior tibi sarcina redderetur, quod ad ejus pondus tui efficerentur humeri impotentes. Absit quod insolentia consiliariorum tuorum ad tantum exterminii præcipitium te deducat. Absit tuis sensibus quævis incalescentia durities ad talia prorumpendi. Absit quod gratus olim filius tam graviter matri reddatur exosus, et quod suis demeritis solita dulcedinis ubere subtrahere sibi ex necessitate cogatur, et quibusvis periculosis eventibus exponere vel relinquere non adjutum. Præpara in judicio, fili charissime, mentem tuam, et discerne ac judica quid Apostolicæ sedi conceptus considerationis advenerit, dum diebus istis circa discussionem et examinationem miraculorum, quæ ad invocationem claræ memoriæ Ludovici avitui facta dicuntur, cum nostris fratribus vacaremus, talia nobis xenia præsentasti, talia præmisisti dona, quibus Dominum ad iram provocas, et indignationem non solum nostram, sed et ipsius ecclesiæ promereris? Cur degenerat tuæ clementia juventutis a felicibus actibus progenitorum tuorum, quibus dictam sedem fide pura, et devotione sincera summis ab antiquo studiis coluerint, se ipsius beneplacitis coaptando? Succede virtutibus

quæsumus, qui succedis et regno, nullam immixturus maculam excellentis tui luminis claritati.

Quod si forsan ad iniquæ suggestionis instantiam assumpseris causam edendæ constitutionis, quam nuper pro ecclesiastica edidimus libertate, talis profecto tam suggestorum quam suggesti motus nullus fulgitur auxilio rationis: constitutio enim nostra, si ad rivalem sensum, postposito congruo, non trahatur, id, si bene perpenditur, statuit, quod alias per sanctiones canonicas est statutum, licet pœnas contra transgressores adjecerit, nonnullis excommunicatis, quasi vitio peccare desinentibus potius formidine pœnæ, quam amore virtutis. Non enim præcise statuimus, pro defensione ac necessitatibus tuis vel regni tui ab eisdem prælatis, ecclesiasticisve personis pecuniarium subsidium non præstari: sed adjecimus id non fieri sine nostralicensia speciali, adductis in considerationem nostram exactionibus intolerabilibus ecclesiis et personis ecclesiasticis, religiosis et secularibus, dicti regni ab officialibus tuis auctoritate tuâ impositis atque factis; de futuris potius verisimiliter formidantes, cum ex præteritis certitudo præsumi valeat de futuris: sed te non novimus ad tales exactiones auctoritate fulcitum, cujus auctoritatis abusum in te ac quolibet principe seculari divina et humana jura, quinimo judicia detestantur: cum tibi sit et eis talis penitus auctoritas interdicta, quod tibi pro tua, et successorum tuorum salute ad perpetuam rei memoriam præsentibus nuntiamus; nullique suggerenti contrarium fidem adhibeas, quinimo nec præstes auditum.

Objicias, si quando per te vel progenitores tuos pro necessitatibus dicti regni ad eandem sedem habitus sit recursus, et inanis pertransierit petitio aures ejus, quin fueritis efficaciter exauditi. Ubi regni nempe gravis, quod absit, prædicti necessitas immineret, nedum ab ipsius prælati, et personis ecclesiasticis tibi vel ipsi sedes eadem concederet, ac faceret subveniri; verum etiam, si exigeret casus, ad calices, cruces, aliaque propria vasa sacra manus extenderet, priusquam tantum et tale regnum, tam

ipsi se charum, immo charissimum, et ab antiquo devotum exponeret minoris curæ defectui, quo minus ab ea efficaci defensionis præsidia sortiretur.

Nunc autem, amantissime fili, considera quis Rex, quisve princeps regnum tuum non impugnatus a te, vel non offensus impugnat. Nonne Rex Romanorum fuisse occupatas a te tuisque prædecessoribus, seu occupatas teneri civitates et terras seu limites ad Imperium pertinentes cum instantia conqueritur, et specialiter Burgundiæ comitatum, quod notum est fore feudum descendens ab Imperio. et recognoscendum ab ipso? Nonne charissimus in Christo filius noster Rex Angliæ illustris de nonnullis terris Guasconiæ asserit illud idem? Numquid super iis dicti Reges denegant stare juri? Numquid Apostolicæ sedis, quæ Christicolis omnibus præeminet, judicium vel ordinationem recusant? Dumque in eos super iis ipsi peccare te asserunt, de hoc judicium ad sedem eandem non est dubium pertinere. Profecto qui contra dictos Reges assumptionis, et prosecutionis malum dederunt consulendo vel inducendo consilium, dant periculosiorem progressum: nec est habenda fiducia super hoc verisimiliter boni finis, cum ea, quæ malasunt inchoata principio, ut frequentius vix bono exitu peragantur. Pone in recta statera animarum pericula, corporum cædes, expensarum voragines, damna rerum, quæ occasione assumptionis et tuorum processuum evenerint, rationis sequens judicium, et non impetum voluntatis, a malorum consiliariorum insidiis elongatus, et tunc manifeste cognosces, te fuisse deceptum, nec expeditisse te talia assumpsisse.

Quid ergo tibi accideret, si, quod absit, sedem ipsam offenderes graviter, eamque hostium tuorum constitueres adjutricem, quin potius contra te faceres principalem? Cum nos et fratres nostri, si Deus ex alto concesserit, parati simus non solum persecutiones, damna rerum, et exilia sustinere: sed et corporalem ipsam mortem subire pro ecclesiastica libertate. Sunt et alii, sicut ad nostram notitiam est deductum, qui maligne surrepunt, dicentes: Jam non poterunt prælati et personæ ecclesiasticæ regni tui ser-

vire de feudis, vel subventiones facere, in quibus feudorum ratione tenentur: jam non poterunt unum sciphum, unum equum dare liberaliter Regi suo. Non fertur ad tales et consimiles interpretationes subdolas dictæ nostræ constitutionis intentio: tam falsidicos interpretes non admittit, sicut hæc plenius aliquibus tuis nunciis et familiaribus vivæ vocis oraculo sæpius duximus exponenda.

Quantumlibet autem per subdolos impulsus versatus sis, ut caderes ob prædicta, et ea nos turbaverint, et ad indignationem non sine ratione moverint, nos tamen paterni amoris soliti, ac eadem ecclesia te sui uteri filium oblivisci non possumus, quin, suspenso rigore, te in benedictionibus præveniundo dulcedinis, et via mansuetudinis proseguendo, experiamur primitus quam reverenter, quam efficaciter monita paterna suscipies, et medicamenta curantis illius periti medici Samaritani vicarii, qui super vulnera hominis cujusdam de Jerusalem descenditis in Jericho, qui inciderat in latrones, et fuerat spoliatus, ac relictus plagis impositis semivivus: misericordia motus oleum et vinum apposuit.

Igitur tali exemplo a fomentis olei benignius inchoantes, ecce venerabilem fratrem nostrum Vivariensem episcopum, virum quidem probatæ religionis, scientiæ eminentis, circumspeditionis maturæ, ex conversatione diutina nobis et fratribus nostris notum et charum, ac tui honoris et commodi zelatorem, qui et de regno et terra tua trahit originem, ad te providimus destinandum, ut præmissa solerter et clare celsitudini regiæ oraculo vivæ vocis exponat, et exprimat, ut præmittitur, mentem nostram, quem super his et de contingentibus plene duximus informandum. Serenitatem itaque regiam monemus, rogamus, et hortamur attente, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus non ad animum revoces, sed gratanter accipiens, quod et instanter reducere nitimur ad salutem, paterna medicamina suscipias reverenter, nostrisque tibi et tuo regno salubribus monitis acquiescens, errata sic corrigens per te ipsum, nec permittens in antea

per falsa contagia te seduci; ita quod a Deo præmium exinde consequaris, nostram et dictæ ecclesiæ benevolentiam tibi conserves et gratiam, et apud homines bonam famam; nec oporteat nos ad alia et minus usitata remedia, perseveranter instante, ac pulsante, nec non cogente, justitia, extendere manus nostras, quamvis hoc inviti, et involuntarii faceremus. Dat. Anagninæ VII. kal. octobris anno. II.

DOCUMENT (M).

PARTAGE DES FIEFS ENTRE LES COLONNE.

(Des archives du connétable Colonne, dans Petri Mon. 19).

In nomine Domini. Anno Dominicæ Incarnationis 1252. Indictione X. Mense Februarii die 7. Nos *Petrus* de Colupna natus qm. D. *Oddonis* de Columna, *Landolphus*, et *Oddo* nati ipsius Petri pro nobis, et pro *Petro*, *Leone*, et *Fortisbrachia* filiis mei Petri, et ipsorum nomine pro quibus promittimus nos facturos, et curaturos, quod ipsi omni tempore omnia, et singula, quae in hoc contractu dicentur rata, et firma habebunt, et contra ea non venient, facient, adimplebunt, ratificabunt expresse propriis nostris voluntatibus in praesentia religiosi viri *Fratris Joannis de Columna Ordinis Praedicatorum* Prioris totius Romanae Provinciae in ipso Ordine, et ipsius arbitrio, seu arbitratu in praesentia DD. *Judicum*, scilicet *Consolini* qm. *Petri* *Judicis*, *Bartholomaei* *Petri* *Judicis*, *Petri* *Oddonis* de Insula, *Angeli* *Com. Baronii* *Petri* *Consulum*, *Petri* *Nicoli* *Albigellae*, et *Pauli* *Petri* *Pauli* *Rubei*, et *Notariorum* *Joannis* *Nicolai*, *Jacobi*, et *Rodulphi* *damus*, et concedimus, renunciamus, et refutamus, cedimus, et mandamus tibi *Domino Oddoni de Columna nato qm. D. Jordani* de Colupna consobrino mei Petri tuisque heredibus, et successoribus perpetuo etc. totam partem nostram, quam habemus, habere, seu vindicare pos-